

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1645 juli-december

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1645 juli-december
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2019
15 februari 2019

[CONSTANTIJN HUYGENS] (OOSTEEKLO)

AAN [AMALIA VAN SOLMS (BREDA?)]

15 JULI 1645

4023

Vervolg op Huygens' brief van 14 juli 1645 (Worp 4, nr. 4019, pp. 173-174).

Samenvatting: Huygens beschrijft, na enig militair en diplomatiek nieuws, hoe hij Frederik Hendrik het verslag voorlas van de ontvangst van Amalia in Roosendaal, waarbij musici uit Antwerpen speelden.

Het is niet direct duidelijk waarheen Huygens de brief adresseerde. Zijn brief aan Amalia van 14 juli 1645 (Worp 4, nr. 4019, pp. 173-174) suggereert dat Amalia zich in Breda bevond, hetgeen goed te rijmen is met een ontvangst te Roosendaal.

Huygens schreef opnieuw op 17 juli 1645 (Worp 4, nr. 4029, pp. 176-177).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. A14, Afd. XIII, nr. 18C, nr. 1, dl. 3, nr. 138: brief (dubbelvel, 15x20cm, abc*-; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4023, p. 175: onvolledig (L'enemi a pris ... attendent le moins.>, <L'escoulette ... en rioyent souvent.>), rest samengevat.

Namen: Gaspar de Bracamonte y Gusman (graaf van Peñeranda); Johan Wolfert van Brederode; Frederik Hendrik; Karel IV van Lotharingen; Jacob Lus; Henry II van Orléans (hertog van Longueville); Ottavio Piccolomini.

Plaatsen: Antwerpen; Münster.

Glossarium: musique (muziek); trompette (trompetter).

Transcriptie

Au Camp à Oost-Eeckeloo, le 15 Juillet 1645.

L'enemi a pris plaisir à paroistre à ce matin aveq bonnes troupes de cavallerie et infanterie devant le quartier de Monsieur de Brederode, mais sans autre effect que d'avoir donné le passetemps de quelques petites escarmouches légères aux plus eschauffez. Cela s'appelle 'bonne mine à mauvais jeu,' car, en effect, tout ce qu'ils peuvent faire c'est de fournir à une bonne défensive, du long de ses canaulx, où ils tracassent et voltigent aveq des changemens de lieu en | b | lieu incompréhensibles, alarmez à ce qu'il paroist de beaucoup d'avis variables et incertains, qui les mettent en ombrage de tous costez, jusques à ce qu'une fois on les surprenne où ils s'y attendent le moins.

Le Duq de Lorraine enfin ne bouge, et cependant des gens de condition et affidées tesmoignent de pardelà, qu'il s'est obligé de joindre Piccolomini, et est une merveille à veoir, comme ce pauvre peuple le souhaite parti, mesmes au hazard de leur propre perte, de laquelle ils semblent vouloir plustost nous avoir l'obligation, qu'à ces brigands, qui, sous ombre de secours, leur font des maux qu'ils ne sçauroyent jamais attendre de nos mains. | c |

Le trompette Lus vient d'arriver du voyage qu'il a faict d'Anvers à Munster, en conduisant le Comte de Peñeranda, Premier Plénipotentiaire d'Espagne au traicté de la Paix. Son nom de famille est *Don* Gaspar de Bracamonte, homme sensé et grave, et tenant plus du prestre que de la profession militaire.

L'Escoutette de Rosendal m'envoye par exprès un récit de la reception que ceux d'icelle place ont faicte à Vostre Altesse, sans oublier mesme une copie de la harangue qu'il leur a faicte à l'abord. Outre l'arc triomphal au Pont de Roses et de fleurs et l'excellente musique d'Anvers. L'entrée de Monsieur de Longueville à Munster ne peut rien avoir eu de pareil. J'ay demeuré, je pense, plus d'un gros quart d'heure à lire ceste lettre à Son Altesse, que de longtemps, je dis de beaucoup d'années, je n'ay pas veu rire de si bon cœur, nommément, en se représentant comme ceste merveilleuse musique accompagnoit le carosse de Vostre Altesse tout du long du chemin. Son Altesse juge vivement de la bonté de ladite musique en ce que l'historien dit que Vos Altesses la trouvoyent si bonne 'qu'elles en rioyent souvent.'

Vertaling

In het kamp bij Oosteekloo, 15 juli 1645.

De vijand heeft er behagen in geschept vanochtend met een flinke hoeveelheden cavalerie en infanterie voor het kwartier van de heer [Johan Wolfert] van Brederode te verschijnen, maar met als enig resultaat enkele heethoofden gelegenheid te hebben gegeven voor wat lichte schermutselingen. Dat noemt men ‘mooi kijken bij slecht spel’ want, daadwerkelijk, alles wat ze kunnen doen is zorg dragen voor een goede verdediging, over de volle lengte van de grachten, waar zij zich kwellen en verwarren met onbegrijpelijke veranderingen van plaats tot plaats, gealarmeerd door, naar het lijkt, een veelvoud van verschillende en onzekere meningen, welke hen aan alle kanten in het nadeel brengen, totdat wij hen een keer dáár zullen verrassen waar zij het het minst verwachten.

Hertog [Karel IV] van Lotharingen blijft nog steeds op zijn plaats, en ondertussen getuigen betrouwbare mensen van stand aldaar dat hij verplicht is zich bij [Ottavio] Piccolomini te voegen, en het is een wonder te zien hoezeer dat arme volk wenst dat hij vertrekt, zelfs met het risico van hun eigen verlies, dat ze liever ons lijken te gunnen dan die schurken, die hun onder het voorwendsel van veiligheid schade berokkenen die ze van ons nooit zouden kunnen verwachten.

De trompetter [Jacob] Lus is zojuist teruggekeerd van zijn reis van Antwerpen naar Münster, ter begeleiding van de graaf van Peñeranda, eerste gevolmachtigde van Spanje inzake het vredesverdrag. Zijn familienaam is Gaspar de Bracamonte [y Gusman], een verstandig man, ernstig en meer met het voorkomen van een priester dan een beroepsmilitair.

Het luistervinkje van Roosendaal [***] zendt mij per expresse een verslag van de ontvangst die de magistraat van die stad u heeft bereid, zonder zelfs een afschrift te vergeten van de rede die zij aan u bij aanvang hebben gericht. Naast de triomfboog op de brug, rozen en bloemen en het voortreffelijke muzikaal ensemble uit Antwerpen. De binnenkomst van de heer [Henry II van Orléans, hertog] van Longueville in Münster kan nauwelijks vergelijkbaar zijn geweest. Ik heb, geloof ik, ruim een kwartier nodig gehad om deze brief aan Zijne Hoogheid [Frederik Hendrik] voor te lezen, die ik in vele jaren, zou ik zeggen, niet zo van ganser harte heb zien lachen, vooral toen hij zich voorstelde hoe dit prachtige ensemble de koets van u de gehele weg zou hebben vergezeld. Zijne Hoogheid had een levendig oordeel over de kwaliteit van de muziek, waarover de chronicer meldt dat u beiden deze zo goed vond ‘dat u er meermalen om lachen moest.’

JEAN-LOUIS CALANDRINI (GENÈVE)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG | OOST-EEKLOO)
15 JULI 1645
4025

Antwoord op Huygens' brief van 30 augustus 1644 (3723) and vervolg op Calandrini's brief van 15 maart 1645 (Worp 4, nr. 3914, p. 134).

Samenvatting: Calandrini meldt Huygens dat Mersenne hem heeft opgezocht op de terugweg van Rome naar Parijs. Hij vindt Mersennes muzikale theoretische inzichten interessant, maar zijn stem niet goed genoeg voor de muziekpraktijk.

Door Huygens ontvangen te Oost-Eeklo op 25 augustus 1645.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief(dubbelvel , 23x34cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 4, nr. 4025, pp. 175-176: onvolledig <Je vous suis ... pas bonne voix.>, rest samengevat.

— Waard 13, nr. 1377, pp. 455-456: volledig.

Namen: Frederik Hendrik; Innocentius X; Marin Mersenne.

Plaatsen: Grenoble; Italië; Lyon; Orange; Parijs; Rome; Sas-van-Gent.

Titel: *Momenta desultoria*.

Glossarium: musique (muziek).

Transcriptie

A Monsieur

Monsieur Huygens, Chevalier, Seigneur de Zuylichem, Conseiller et Secrétaire des Commandemens de Son Altesse Monseigneur le Prince d'Oranges, etcetera,

à La Haye.

---

¹Monsieur,

Celle qu'il vous a pleu me faire la faveur de m'escire, du Camp devant le Sas, du 30 d'Aoust passé, pour me recommander le Père Mersenne, m'a esté rendue par lui, le 8 de ce mois, et comme je lui voulois, ensuivant vostre advis, aussi dissuader le voyage de Rome par crainte (du *mutsaert*, comme le nommés), il me dit, qu'il en estoit de retour, sain et sauf, Dieu merci, et qu'il n'a pas veu le Pape, y ayant sejourné quatre mois, et parti sur la fin du Caresme et voyagé depuis par l'Italie, et venu ici de Grenoble, et s'en retourne par Lion à Paris. Il m'a prié et enchargé de vous donner de ses nouvelles avec ses humbles bayse-mains. Il a esté bien veu et receu ici, quoyque moine, mais surpassant l'ordinaire de ceste robbe par ses belles et bonnes qualités, à quoy vostre très-digne tesmoignage y a beaucoup coopéré, ayant aussi esté connu par aucuns d'ici, à Oranges et à Paris, et ne s'est arresté ici, avec nos gens de lettres, qu'un jour, à cause de la haste de son voyage.

Je vous suis très-obligé de m'avoir donné entrée à la connoissance d'un tel homme, si bien qualifié. Et pour la musique il monstre avoir des profondes speculations, jusques à des paradoxes en la théorie, mais pour la pratique, il n'y a pas bonne voix. Je lui ay offert mon service en tout ce que je puis, comme le rendray tousjours très-volontiers à tous qu'il vous plaira me faire l'honneur de m'adresser et le reputeray à singulière faveur.

Par une mienne de Mars dernier je vous ay remercié du rare présent et gage de vostre amitié, de vos excellentes poésies, comme je vous en remercie derechef. Je n'ose vous entretenir davantage, croyant que ceste vous pourra trouver aussi en quelque camp, bien affairé. Je prie Dieu donner heureuse issue aux glorieux desseins et armes de Son Altesse. Je vous bayse très-humblement les mains, et à Messieurs vos fils, et je vous

---

1. Ontvangstnotitie Huygens: 'R Eeckeloo, 25 Augusti '45.'

asseure, que je ne desire autre que de pouvoir aussi bien par effect que de paroles, vous tesmoigner, que je suis et seray tousjours,

Monsieur,

vostre très-humble et très-obligé serviteur

J.L. Calandrini.

Genève, 15 Juillet 1645.

Vertaling

Aan de heer [Constantijn] Huygens, ridder, heer van Zuilichem, raad en secretaris van de domeinen van Zijne Hoogheid de prins van Oranje, enz.,

te Den Haag.

Mijnheer,

De ²brief die u mij heeft geschreven vanuit het legerkamp voor Sas-[van-Gent], op 30 augustus jongstleden, om mij pater [Marin] Mersenne aan te bevelen, is mij op de 8ste van deze maand door hem overhandigd. En toen ik hem, uw advies volgende, ook wilde ontraden naar Rome te gaan, uit angst voor de brandstapel (*de mutsaart*, zoals u die noemt), zei hij mij, dat hij op de terugreis was, veilig en wel, Godzijdank, en dat hij de paus [Innocentius X] niet gezien had, terwijl hij er vier maanden had doorgebracht, en op het eind van de vastentijd was vertrokken en verder door Italië was gereisd en van Grenoble hierheen was gekomen en via Lyon naar Parijs zou terugkeren. Hij heeft me gevraagd u dit nieuws over te brengen met zijn nederige groeten. Hij is hier graag gezien en ontvangen, hoewel hij een monnik is, maar één die de gemiddelde in zijn soort overtreft door zijn goede eigenschappen, waaraan uw waardige getuigenis veel heeft bijgedragen; hij was ook bekend bij anderen alhier, die hem te Orange en te Parijs hadden ontmoet; en hij is niet langer dan één dag bij onze geletterde heren gebleven, vanwege de haast van zijn reis.

Ik ben u zeer erkentelijk dat u mij in contact heeft gebracht met zo'n begenadigde man. Wat betreft de muziek toont hij diepe inzichten, die bijna tot paradoxen leiden in de theorie, maar voor de praktijk heeft hij geen welluidende stem. Ik heb hem mijn diensten aangeboden zoveel ik kon, zoals ik altijd van harte zal doen jegens iedereen die u bij mij langs stuurt en ik voor een bijzondere gunst zal houden.

In een ³brief van mij van [15] maart van dit jaar heb ik u bedankt voor het bijzondere ⁴geschenk en blijk van uw vriendschap, namelijk uw uitstekende gedichten, waarvoor ik u wederom bedank. Ik durf er niet met u nog verder over te spreken, omdat ik denk dat dit u wel in een of ander legerkamp zal bereiken, terwijl u het druk hebt. Moge God een gelukkige afloop geven aan de roemvolle plannen en de legers van Zijne Hoogheid [prins Frederik Hendrik]. Ik kus u nederig de hand, en die van uw zoons, en ik verzeker u dat ik niets anders wens dan u met woorden zowel als daden te laten zien dat ik ben en altijd zal zijn,

---

2. Huygens aan Calandrini, 30 augustus 1644 (3723).

3. Calandrini aan Huygens, 15 maart 1645 (Worp 4, nr. 3914, p. 134.)

4. *Momenta desultoria*.

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
Jean-Louis Calandrini.

Genève, 15 juli 1645.

[CONSTANTIJN HUYGENS (OOSTEEKLO)]
AAN [DAVID DE WILHEM (DEN HAAG)]
20 JULI 1645
4035

Antwoord op De Wilhems brief van 15 juli 1645 (Worp 4, nr. 4027, p. 176).

Samenvatting: Huygens reageert op enkele ambtelijke ontwikkelingen. Hij vraagt De Wilhem aan zijn zuster Constantia (De Wilhems vrouw) nieuwe geestelijke airs van zijn hand [voor de *Pathodia*] aan te kondigen.

Bijlage: Volbergen aan Huygens, 14 juli 1645 (Worp 4, nr. 4022, p. 174); afschrift van Huygens aan Volbergen, 20 juli 1645 (verloren?).

De Wilhem antwoordde op 21 juli 1645 (Worp 4, nr. 4036, p. 179).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Bibl. Publ. Lat. 293A,: brief(dubbelvel , 20x32cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4035, p. 179: volledig.

Namen: Frederik Hendrik; Constantia Huygens; Abraham de Mory; André Rivet; Frédéric Rivet; Thymen van Volbergen.

Glossarium: air.

Transcriptie

Monsieur mon frère,

Pour espargner vostre loisir et le mien, je vous envoie la response originale du Thrésorier, toute de feu et de rage; ¹*hoc tute tibi intrîsti, exedendum est.* Mais par la copie cy-jointe vous verrez la leçon que je luy en fay modestement et en amy. Vous empescherez, j'espère, qu'il n'apperçoive que nous correspondons là-dessus. Qu'ay-je à faire de la noise? Je tasche de vivre bien aveq tout le monde sans desservir le maistre, *quæ summa lex est.* Ainsi par occasion vous me pourrez renvoyer ceste originale. Nous attendrons veoir quelle essence vos alembiqs vous produiront.

J'ay veu Monsieur de Mori estomaché à outrance de ce que l'esvesque ose avancer touchant son fils Frédéric. Faictes hardiment comprendre à qui ce soit, qu'ils y perdront *oleum et operam*, et que ceux qui ont faict icy quelqu'essay au contraire l'ont prou trouvé. Ne le cachez pas surtout audit révérendissime.

Et que ma sœur sache que cest hyver je l'entretiendray aveq des airs nouveaux de dévotion, que nous jugerons icy surpasser tout autre chose. Je suis,

Monsieur mon frère,

vostre très-humble frère et serviteur
C. Huijgens.

Oost-Eeckeloo, le 20e Juillet 1645.

Vertaling

Mijnheer mijn zwager,

Om uw tijd en de mijne te sparen zend ik u het originele ²antwoord van de thesaurier [Thymen van Volbergen], vol vuur en woede. ³U hebt dit gebrouwen, u zal het berouwen. ⁴Maar uit de bijgaande kopie kunt u zien

---

1. Terentius, *Phormio*, 318: *Tute hoc intrîsti, tibi omne est exedendum.*

2. Van Volbergen aan Huygens, 14 juli 1645 (Worp 4, nr. 4022, p. 174).

3. Terentius, *Phormio*, 318: *U hebt dit gebrouwen, u zal dit alles berouwen.*

4. Huygens aan Van Volbergen, 20 juli 1645 (verloren).

welke les ik hem erover bedoord en in vriendschap heb gelezen. U zult er wel voor willen zorgen, hoop ik, dat hij niet merkt dat wij daarover corresponderen. Wat heb ik aan opschudding? Ik probeer in vriendschap met iedereen te leven zonder mijn meester [prins Frederik Hendrik], ⁵die mijn hoogste wet is,⁶ te kort te doen. U zult mij wel bij gelegenheid de originele brief terugsturen. Wij zullen afwachten wat voor olie uw moeilijke-doeners u zullen leveren.

Ik heb de heer [Abraham] de Mory in de hoogste mate van woede gezien naar aanleiding van ⁵wat `de bisschop' [André Rivet] durft naar voren te brengen met betrekking tot zijn zoon Frédéric. Laat duidelijk weten aan wij het ook zij dat zij ⁶olie en werk⁷ zullen verliezen, en dat zij die hier niettegenstaande enige poging hebben gewaagd dat reeds duidelijk hebben ondervonden. En laat dat vooral aan de genoemde eerwaarde [Rivet] weten.

En laat mijn zuster [Constantia] weten dat ik haar deze winter met nieuwe geestelijke ⁷airs zal onderhouden, die wij hier beter achten dan al het andere. Ik ben,

mijnheer mijn zwager,

uw nederige zwager en dienaar
Constantijn Huygens.

Oost-Eeklo, 20 juli 1645.

---

5. Kennelijk wilde André Rivet dat zijn zoon Frédéric tweede secretaris van Frederik Hendrik zou worden, nu eerste secretaris Jacob Junius was overleden en Huygens eerste secretaris was geworden. Huygens wilde echter dat die plaats niet vervuld zou worden en ruimte zou geven voor een dienstverband van zijn zoon Constantijn jr.

6. Dat wil zeggen, zowel de inspanning als het beoogde resultaat daarvan.

7. De psalmen voor de *Pathodia*.

FRÉDÉRIC RIVET (LONDEN)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG | MALDEGEM)
25 JULI 1645
4043

Antwoord op Huygens' brief van 10 juni 1645 (verloren).

Samenvatting: Rivet bevestigt de ontvangst van Huygens' brief van 10 juni 1645 en van de luit, die hij aan de oorspronkelijke eigenaar heeft teruggegeven. Bovendien stuurt hij een pond 'olie van Ben.'

Bijlage: een pond 'olie van Ben'; overzicht van kosten.

Door Jacob Soetens naar Den Haag gebracht. Door Huygens ontvangen te Maldegem op 31 juli 1645. Over een antwoord door Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 21x30cm, a | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4043, p. 181: samenvatting.

Namen: Job; André Rivet; Jacob Soetens.

Glossarium: luth (luit).

Transcriptie

À Monsieur

Monsieur le Chevalier Huygens, Seigneur de Zuylichem, Conseiller et Secrétaire de Son Altesse, Monseigneur le Prince d'Orange, etc.

Avec une boëtte, recommandée à la courtoisie de Monsieur Soetens.

---

¹Monsieur,

Monsieur le Commissaire Soetens, s'en retournant vers vous, me donne occasion de vous faire sçavoir la réception de celles dont il vous a pleu m'honorer par luy du 10e du passé, et celle du luth, que j'ay rendu sain et sauf au propriétaire, suyvant les conditions arrestées, de sorte qu'il ne se trouve rien à redire en tout que le seul malheur et desplaisir qui nous demeure de n'avoir pas rencontré selon vostre désir et contentement, ce que je tascheray de réparer toutes les fois qu'il vous plaira me faire l'honneur de m'employer en chose qui soit davantage en mon pouvoir, en laquelle mon inclination, ni mon soing ne défaudront jamais.

Ce que je dis encore pour me servir d'excuse de n'avoir non plus peu obtenir les réceptes des essences, dont les chymistes d'ici font tant de mystère, comme s'ilz avoyent à révéler le secret de la pierre philosophale, combien qu'estans plus pauvres que Job, ilz n'ayent pas les moyens de les mettre en pratique. Pour l'huyle de Ben, je vous en envoie une livre fraîchement tirée, et que l'on m'a asseuré estre très-pure et bonne. Je m'estimeray heureux d'apprendre que vous l'aurez trouvée telle, afin que par là je me puisse conserver la continuation de l'honneur de vos commissions et de vos commandements, pour vous faire veoir tousjours par mes services que je veux estre toute ma vie, si vous me le voulez permettre,

Monsieur,

---

¹ Ontvangstnotitie van Huygens: 'R Maldeghem, ultimo Julii 1645.'

vostre très-humble et obéissant serviteur
Frideric Rivet.

De Londres, ce 25me Juillet 1645.

Vous trouverez ici un mémoire de ce que j'ay desbourcé pour vous, qu'il vous plaira faire rendre à mon père.

Vertaling

Aan de heer ridder Huygens, heer van Zuilichem, raad en secretaris van Zijne Hoogheid de prins van Oranje, enz.,

te Den Haag.

Met een doos, ter attentie van de heer [Jacob] Soetens.

Mijnheer,

Nu de heer commissaris [Jacob] Soetens naar de Republiek terugkeert, heb ik gelegenheid u te berichten over de ontvangst van de ²brief waarmee u mij de 10de van de vorige maand via hem hebt willen vereren, en van de luit, die ik veilig en in goede staat aan de eigenaar heb teruggegeven, volgens de vastgestelde voorwaarden, zodat er over het geheel niets meer valt terug te zeggen dan dat de enige pech en onvrede die ons blijft is uw wensen niet naar tevredenheid te hebben vervuld. Ik zal trachten dit te herstellen telkens wanneer u mij inschakelt in een zaak die meer in mijn macht ligt, waarbij het dan noch aan mijn toewijding, noch aan mijn zorgvuldigheid zal schorten.

Ik zeg dit tevens ter verontschuldiging van het feit dat ik de recepten voor de geurstoffen nog niet heb kunnen verkrijgen, die de scheikundigen van hier met zoveel geheimzinnigheid omgeven, alsof zij het geheim van de steen der wijzen moeten onthullen, hoewel ze, armer dan Job, geen middelen hebben om het in praktijk te brengen. Van de olie van Ben zend ik u een pond, vers getrokken; men heeft mij verzekerd dat die zuiver en goed is. Ik zal mezelf gelukkig achten wanneer ik verneem, dat u dat ook vindt, zodat ik daardoor de voortdoring van uw eervolle verzoeken en opdrachten kan behouden, om u dan door mijn diensten steeds te tonen dat ik mijn gehele leven wil zijn, als u mij toestaat,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaar
Frédéric Rivet.

Londen, 25 juli 1645.

U treft hierbij een overzicht van wat ik voor u heb uitgegeven, hetgeen u wel aan mijn ³vader zult willen vergoeden.

---

² Huygens aan Frédéric Rivet, 10 juni 1645 (verloren).

³ André Rivet.

PIETER ALEWIJNSZOOM DE VOIS [DEN HAAG]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [MALDEGEM]
16 AUGUSTUS 1645
4080

Naar aanleiding van het toesturen van een fantasie van Beer door Huygens.

Samenvatting: De Vois dankt Huygens voor de toezending van een fantasie van Beer. Hij vraagt tevens om een aanbeveling voor zijn zwager aan de burgemeesters van Leiden voor de vacante organistenplaats van de Hooglandse kerk.

Huygens' antwoord is verloren gegaan (zie De Vois' ongedateerde brief aan Huygens (*4121*)).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (enkelvel, 19x29cm, a | b; Steven van Eyck).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4080, pp. 193-194: volledig.

Namen: Clemens Baesdorp; Gottschalck Beer; Steven van Eyck; Gerard Hogeveen; Dirk Lenaardszoon Keth; Willem Paets.

Plaatsen: Hooglandse Kerk (Leiden); Leiden.

Glossarium: fantasi (fantasie); orgel (orgel); spelen (spelen).

Transcriptie

Mijnheer

Mijnheer van Sulichem.

Hebbende gesien, Menheer, de fantasi van Monsieur Beer, die u gliëft heeft ons toe te senden, vinde deselleve exselent wel gemackt. Heb se aen mijn soon gesonden die meenden dat ick se gemackt hadt, also het mijn stijel seer gelijk is. Bedanck Menheer seer voor het favuer. Sullen orsack nemen om van onse dangbaerheijt meerder obiligaci te maken, nademael daer weder een orgeldienst vakant is, te weten van de Holanse Kerck tot Leijden, waernaer mijn swaerger neffens andere me nae staedt. Ende, want Mijnheer wel weet dat het kuppen verder gehoort woort alss het orgelspelen, hoewel het soo veel kunst nie en iss, soo souden wij wel otmoedelick en ¹kopijen, geseijt een briefken van rekommandasi, van Menheer versoeken, aen de Heerren borgemesters van Leijden, dewelcke sijn dese met namen: Paes, Hogeveen, Ket en Baesdorrep. So se Menheer bekent sijn, ofte imant in bijzonder van deselleve, soude ons groetelickx tot vordeel kunnen strecken. ' Is ons leet dat wij Menheer in't midden van sooveel groete okupasi moeten moeijelick vallen, maer, want de ockasi daer is ende wij Mijnheers goede gunst tot ons soo mennichmael geproeft hebben, soo hebben wij de stouticheijt genomen om dit noch eens in't werck te stellen. Hiermede wens UE gesontheijt tot salicheijt

Steven van Eijck
wt den naem van mijn schoenvader Mr. P. de Voijs.

Den 16 Augusti 1645.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem.

---

¹ <hopijen>.

De fantasie van de heer [Gottschalck] Beer, die u ons heeft toegestuurd, vind ik uitstekend. Ik heb hem mijn ²zoon ook toegestuurd, die dacht dat ik hem had geschreven, omdat de stijl ervan veel lijkt op de mijne. Ik dank u zeer voor deze gunst. Wij zullen van onze dankbaarheid een nog grotere verplichting maken, omdat er weer een organistenplaats vacant is, te weten in de Hooglandse kerk te Leiden, waarnaar mijn ³schoonzoon samen met anderen dingt. Omdat u, mijnheer, wel weet dat men met kruiwagens verder komt dan met orgelspelen, hoewel ⁴het niet zo'n grote kunst is, willen wij u verzoeken om een briefje, om zo te zeggen een aanbevelingsbriefje, te schrijven aan de heren burgemeesters van Leiden, met name [Willem] Paets, [Gerard] Hogeveen, [Dirk Lenaardszoon] Keth en [Clemens] Baesdorp. Als u hen kent of één van hen in het bijzonder, zou ons dat zeer tot voordeel kunnen zijn. Het spijt ons dat wij u hiermee in uw drukke beslommeringen moeten lastigvallen, maar omdat de gelegenheid daar is en wij uw bereidwilligheid al vaker hebben mogen smaken, nemen wij de vrijheid u nog eens te benaderen. Hiermee wordt u gezondheid en zaligheid gewenst door

Steven van Eyck
uit naam van mijn schoonvader Pieter de Vois.

16 augustus 1645.

---

². Alewijn Pieterszoon de Vois.

³. Zeker Steven van Eyck. De Vois schrijft 'zwager', maar dat begrip hield in de zeventiende eeuw elke aangetrouwde familierelatie in. Steven van Eyck zou uiteindelijk in 1654 De Vois zelf in Den Haag opvolgen.

⁴. Dat wil zeggen, de kruiwagens.

JACOB VAN WASSENAER OBDAM (SPA)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [OOST-EEKLOO]
23 AUGUSTUS 1645
4090

Samenvatting: Wassenaer, die Van der Burgh had overgehaald mee te gaan naar Spa, is niet erg opgetogen over zijn verblijf aldaar, omdat geleidelijk aan bijna iedereen is vertrokken. Bovendien geneest het water zijn kwalen niet. Van der Burgh was van plan een liedje te maken over hun beider verblijf aldaar.

Bijlage: Wassenaer aan Agnes van Renesse, 23 augustus 1645?

Huygens' antwoord (zie Wassenaer aan Huygens, 26 september 1645 [Worp 4, nr. 4129, p. 214]) is verloren gegaan.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 3, fols. 171, 178: brief (dubbelvel, 15x21cm, ab | d; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4090, pp. 197-198: onvolledig (<Myn reys tot ... niemand van consideratie>, <Den Heer Agent ... UEd. mededeylen.>).

Namen: Jacob van der Burgh; Frederik Hendrik; Ernestine de Ligne (gravin van Nassau); Ernestine Charlotte van Nassau Siegen; Johan Frans Desideratus van Nassau Siegen; Marie de Rohan, (hertogin van Chévreuse).

Plaatsen: Aken; Burtscheid; Luik.

Glossarium: liettje (liedje).

Transcriptie

A Monsieur

Monsieur de Zuylichem.

Mynheer,

Myn reys tot hier te Spae is redelyck voorspoedich geweest, en in passant te Luyck heb ick den Agent van der Borch gedebaucheert om met herwaerts te koomen, wt welckers scryven UEd. sal verstaen hebben hoe het ons hier geviel op ons aenkompt. Sedert is het myn noch al meer affgevallen, want daechelycks veel volck vertreck[t], en, soo lang ick des Heren Agents geselschap hadt, die verleden Sondach vertrocken is, soo couleerden den tyt noch al stilswygende door, maer sedert vint ick het der heel verdrietich, soodat ick UEd. verseker dat ick Syn Hooghey, om myn vermaeck tot dese reys, myn leven om geen verloff moeyelyc vallen sal.

Ick heb sedert verleden Maendach acht daegen beginnen waeter te drincken sonder tot noch toe enige baet te vinden, en heb de sinckingen op 't oor en op de tanden, soo frequent en sterck, als ick oit te vooren gedaen heb, soodat ick myn tyt in ellende doorbreng en, scoon der al plaisir was, gelyck der niet en is, ick hetselve niet sou kunnen smaecken. En was daerenboven bang dat de doctoren myn hier noch 14 daeghen alleen soudén hebben willen houden, maer desen morgen syn se by myn geweest en [hebben] geseyt dat se anders niet kunnen mercken als dat de interne parteyen heel wel geconstitueert syn; dat myn quaet alleen komt wt vochtige herssenen, dat het badt myn daer volkomentlyck van sal ontlasten. | b | En dat ick naer noch 4 off 5 daegen waterdrinckens daernaer toe sal moogen gaan. Ik meen te Botsier te gaen, welcke baeden myn 't meest aengeraeden worden. Oock is daer een clooster vol myn hertjens. Hoe het daer afflopen sal, sal den tyt leren. Soo der iet notabels mocht voorvallen, sal niet manqueren het UEd. te adviserén.

Madame de Sievreuse seyt men dat te huys is, sal hier niet koomen. De Grævin van Nassau is hier met haer soon en ongetroude dochter, die myn somptyts op Graeff Maurits kosten onderhoud. Gelooff dat sy oock binnen een dach off 6 naer Aeken gaet. Anders is hier niemand van consideratie.

Myn dan recommanderende in de continuatie van UEd. goede genegentheyt, sal ick desen eyndigen, maer blijven soo lang ick leef,

Mijnheer,

UEd. ootmoediegen en ganse verobbligeerden dienaar
J. van Wassenaer.

Spae, desen 23 Augusti 1645.

Den Heer Agent hadt een liettjen in de pen op dit fray sejour van Spae; soo het voltrocken is, twyffle ick niet off sal 't UEd. mededeylen.

Ick bidt UEd. myn te willen vergeven dat ick de vryicheyt neem UEd. te bidden dese ingeslootene eens door een bode te willen laeten bestellen.

Vertaling

Aan mijnheer [Constantijn Huygens] de heer van Zuilichem.

Mijnheer,

Mijn reis naar Spa is redelijk voorspoedig verlopen, en op doorreis door Luik heb ik de zaakgelastigde [Jacob] van der Burgh van het rechte pad af gebracht door hem met mij mee hierheen te laten komen, uit wiens ¹brief u zult hebben kunnen vernemen hoe het ons hier beviel bij onze aankomst. Sedertdien is het voor mij minder aangenaam geworden, want dagelijks vertrekken hier vele mensen. Zolang ik het gezelschap van de heer de zaakgelastigde nog had, die afgelopen zondag [20 augustus] is vertrokken, ging de tijd ongemerkt voorbij, maar sindsdien vind ik het hier heel treurig, zodat ik u kan verzekeren dat ik Zijne Hoogheid [Frederik Hendrik], met het oog op mijn `vermaak' op deze reis mijn leven lang niet meer om verlof lastig zal vallen.

Ik ben afgelopen maandag [21 augustus] begonnen met het drinken van [het bron-]water voor acht dagen, zonder er tot nog toe enige baat bij te vinden, en heb nog steeds de pijnen aan oor en tanden even vaak en sterk als ik ze tevoren al had, zodat ik mijn tijd in ellende doorbreng en ik, als er al plezier zou zijn te beleven, wat er niet is, daar toch geen behagen in zou kunnen scheppen. Daarbij was ik ook nog bevreesd dat de doktoren mij hier nog veertien dagen alleen zouden willen houden, maar vanmorgen zijn zij bij mij geweest en hebben zij gezegd dat zij niets anders konden constateren dan dat mijn ingewanden in goede toestand verkeren, en dat mijn pijn slechts door vocht in de hersenen wordt veroorzaakt, en dat het baden mij daarvan volledig zal afhelpen, alsmede dat ik na vier tot vijf dagen water drinken zal mogen vertrekken. Ik overweeg naar Burtscheid te gaan, waarvan de baden mij het meest worden aangeraden; er is daar ook een ²klooster vol met nonnetjes. Hoe het daar zal gaan zal de tijd leren. Als er iets opmerkelijks mocht voorvallen, zal ik niet nalaten het u mee te delen.

Van mevrouw [Marie de Rohan, hertogin] van Chévreuse zegt men dat ze thuis is en dat ze hier niet zal komen. [Mevrouw Ernestine de Ligne] de gravin van Nassau is hier met haar zoon [Johan Frans Desideratus van Nassau Siegen] en haar ongetrouwde dochter [Ernestine Charlotte van Nassau Siegen]. De gravin onderhoudt mij soms op kosten van graaf [Johan] Maurits [van Nassau Siegen]. Ik geloof dat zij ook binnenkort naar ³Aken gaat. Verder is hier niemand van belang.

---

1. Jacob van der Burgh aan Huygens, 14 augustus 1645 (Worp 4, nr. 4074, p. 192).

2. Het cisterziënserinnenklooster van Sint-Jan-Baptist.

3. Van Wassenaer schrijft in zijn brief van 26 september 1645 aan Huygens (Worp 4, nr. 4129, p. 214) dat hij de gravin van Nassau naar Aken heeft begeleid en vervolgens naar Maastricht is gegaan. Uit Van der Burghs brief aan Huygens van 14

Terwijl ik mij inmiddels aanbeveel voor de continuering van uw goede genegenheid, zal ik deze [brief] beëindigen, maar [zelf] blijven zo lang ik leef,

mijnheer,

uw ootmoedige en verplichte dienaar
Jacob van Wassenaer [Obdam].

Spa, 23 augustus 1645.

Mijnheer de zaakgelastigde [Jacob van der Burgh] is een liedje aan het schrijven over dit fraaie verblijf in Spa. Als hij het heeft voltooid, twijfel ik er niet aan dat hij u er ⁴deelgenoot van zal maken.

Ik vraag uw vergiffenis voor de vrijheid die ik neem, u te verzoeken de ingesloten ⁵[brief] door een bode te willen laten bezorgen.

---

oktober 1645 (Worp 4, nr. 4155, pp. 229-230) blijkt dat Van Wassenaer eerst naar Luik terugkeerde en vandaar op 14 oktober weer naar het leger vertrok.

4. In Van der Burghs brief aan Huygens van 14 augustus 1645 (Worp 4, nr. 4074, p. 192) wordt niet over een dergelijk liedje gesproken.

5. Van Wassenaer aan zijn vrouw Agnes van Renesse van der Aa, 23 augustus 1645? (verloren?)?

JOHAN DE BRUNE (MIDDELBURG)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS [OOST-EEKLOO]
6 SEPTEMBER 1645
4103

Samenvatting: De Brune stuurt Huygens, naast officiële papieren, ook voorbeelden van zijn verbeterde psalmberijming, waarin hij meer dan eerst de teksten soepel heeft laten lopen.

Bijlagen: verschillende papieren; `Davids Psalmen` (De Brune).

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLVIIa, nr. 31: brief(enkelvel, 20x31 cm, a | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4103, pp. 203-204: volledig.

Namen: Théodore de Bèze; Clément Marot.

Plaatsen: Sas-van-Gent; Zeeland.

Titels: *De CL Davids psalmen* (De Brune 1644); *Davids psalmen* (De Brune 1650).

Glossarium: psalmwerck (psalter); slagh (ritme); toon (melodie).

Transcriptie

Mijnheer,

Om Uw Ed. gheen ongerief te doen hebben, door het missen der mede-gaende papieren, hebb'ick dezen expressen (gheweest zynde myn klerck ter Reken-kamer van Zeeland) aen uw Ed. afgheveerdicht, daerby een staeltjen van myn verbeterd psalmwerck voeghende. Want sedert het voorleden jaer, dat wy gheduyrende de belegheringhe van het Sas, eenighe onderlinghe discoursen op hetzelve werck hadden, en vielen mij die woorden niet ter aerden, dat het zeer pryzelick ende wenschelick was, indien de strammigheyd der veersen weghghenomen zynde, de slagh en toon van een zoetvloeyentheyd daerby konde gebraght werden. 't Welck ick te vooren geoordeelt hebbende (zoo scherp by de woorden blyvende) niet vindelick en moghelick te wezen, hebbe evenwel, op ledighe ende ontstolen uijren, de preuve daervan willen nemen, 't welck eintelicken buyten myn vermoeden, zoo verre is ghebracht dat ick zonder toe- of afdoen van eenigh grondwoord hetzelve t'einde hebbe ghebracht. Hierover wensch ick wel het scherpe oordeel van Uw Ed. reyne ooren te hebben, 't welck, indien het in het groot beslach van Uw Ed. continuele occupatien ende depeschen zoo kortelicks niet en kan gheschieden als ick wel wensche, zal my echter t'allen tyde zoo aenghenaem ende wenschelick toekommen, als ick bewogen werde om Uw Ed. te beminnen, ende met verwonderinghe te eren, mitsgaders op alle occasien te thoonen, dat ick ben,

Mijnheer,

Uw Ed. dienstwillighe en geaffectioneerde
De Brune.

Middelburgh, den 6 Septemb. 1645.

Ick hebbe nu terdeghen eerst gemerckt de groote misslagh by Marot en Beza begaen die in die groote vryheyd van paraphrase dickwils twee, dry en meermael in een veers teghen de maete zondighen. 't Welck ick meene gansch nauwelick ghemydt te hebben, behalvens in zeer weynighe plaetsen daer dwanck meester was, als in 't woord «commysen», «de rechtveerdighe», «gheluckzaligheyt», etc. Zomtyds oock (*licet rarissimè*) de particulen «de», «der», «van», etc., *tanquam communia quæ tamen omnium aures (tuas si exceperim) præterlabantur*.

Vertaling

Mijnheer,

Om u niet het ongerief te bezorgen dat u bijgevoegde papieren moet missen, heb ik deze koerier naar u gestuurd (hij is mijn klerk geweest op de rekenkamer van Zeeland), terwijl ik er ook een proeve van mijn verbeterde ¹psalmberijming heb bijgevoegd. Want sinds verleden jaar, toen wij gedurende de belegering van Sas-van-Gent enige gesprekken over dit werk voerden, is het mij niet ontgaan, dat het te prijzen en zeer gewenst zou zijn, dat er de slag en de toon van zoetvloeiendheid in gebracht kon worden, als de stroefheid van de verzen zou verdwijnen. Hoewel ik dit aanvankelijk ondoenlijk en onmogelijk achtte (aangezien ik de tekst letterlijk wilde volgen) heb ik het evenwel in mijn vrije tijd toch willen proberen, wat uiteindelijk boven verwachting ertoe heeft geleid, dat ik zonder enig grondwoord te kort te doen, erin ben geslaagd. Hierover zou ik graag het strenge oordeel van uw scherpe oren willen hebben, wat mij altijd net zo aangenaam en wenselijk is, ook als u er niet zo snel toe komt als ik wel zou willen, door uw drukke dagelijkse bezigheden en opdrachten, als dat ik u hoogacht en bewonder, en bij iedere gelegenheid wil tonen dat ik ben,

mijnheer,

uw dienstbare en toegenegen
[Johan] de Brune.

Middelburg, 6 september 1645.

Ik heb pas nu terdege de grote fout opgemerkt, die [Clément] Marot en [Théodore] de Bèze maken, doordat zij in de grote vrijheid van berijming twee, drie keer of vaker in een vers zondigen tegen de ²maat. Ik geloof dat ik dit heb kunnen vermijden, behalve op enkele plaatsen waar het echt niet anders kon, zoals in de woorden «commysen», «de rechtveerdighe», «geluckzaligheyt», enz., [en] soms ook (¹zij het zelden¹) bij de lidwoorden [en voorzetsels] «de», «der», «van», enz., ²als waren het gewone zaken waaraan immers de oren van iedereen (behalve die van u) voorbij plegen te gaan.¹

---

1. Later gedrukt als: Johan de Brune, *Davids psalmen* (Amsterdam, Theunis Jacobsz., 2/1650) en tevens in een uitgave met aan de ene zijde de Datheense, aan de andere zijde Brunen berijming: *Davids psalmen* (Amsterdam, Theunis Jacobsz., 1650).
2. Uit de even verder gegeven voorbeelden lijkt op te maken dat het gaat om het probleem van twee lange en/of beklemtoonde lettergrepen direct na elkaar, wat in Huygens opinie tegen de versmaat was.

PIETER ALEWIJNSZOOM DE VOIS [DEN HAAG]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (IN HET LEGER | [EEKLO])
[SEPTEMBER 1645]
4121

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens.

Samenvatting: De Vois komt terug op zijn eerdere verzoek om een aanbevelingsbrief voor zijn zwager, in verband met de organistenplaats van de Hooglandse Kerk te Leiden. Hij heeft vernomen dat Helmbreker een blinde leerling heeft voorgedragen. Hij heeft de hoop nog niet opgegeven, dat zijn zwager alsnog de functie zal krijgen. Hij raadt Huygens af Beer voor deze functie aan te bevelen, omdat deze niet gewend is zo vaak te spelen als de functie vereist.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Datering: De brief mist plaats- en datumaanduiding, maar kan op basis van het inhoudelijk verband met De Vois' brief van 16 augustus 1645 (**4080**) worden gedateerd op september 1645.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (enkelvel, 20x31cm, a | b; apograaf: niet Steven van Eyck).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4121, pp. 210-211: volledig.

Namen: Gottschalck Beer; Steven van Eyck; Cornelis Janszoon Helmbreker; Karel I; Eustachius Parisius;

Plaatsen: Engeland; Haarlem; Leiden; Hooglandse kerk (Leiden).

Glossarium: organist (organist); orgel (orgel).

Transcriptie

Aen Menheer

Menheer van Sulichem, Heer van Munckelant,

in't leger.

Hebbende, Goetgunstige heer ende vrint Mijnheer van Sulichem, UE. schrivens wel ontfangen. Soude UE. alear antwoord geschreven hebbe, maer cors verstaen datter een seeker weeskint tot Leijden, blint sijnde, hem heeft laten hooren op 't orgel, die drie jaer bij Helmbreecker, organist van Harelem, geleert heeft ende noch bij is soodat Helmbreker met hem bij de Heeren heeft geweest, ende nae alle aperensij hem belooft heeft bequaem te maken om het orgel te bedienen, sulckx dat sij soecken van die costen ontslagen te weesen, gelick men wel dencken can, want hij cost de Heeren wel 4 hondert gulden 's jaers, ende sullen hem voor een kleijn tractement cunnen aennemen.

Soo wij dit eerst geweeten hadden, souden Menheer niet moijlick gevallen hebben om een brief van recommandasij, maer omdat wij van die ockacij niet en wisten ende mijn swager van heele goede aparencij was, soo gebruiecten wij al de middel die wij costen. Wij hopen noch, want de Heeren slaen ons niet off, maer seggen daer wort noch niet offgedaen, soodat wij verwachten moeten hoe't wwt vallen sal. Maer aengaende dat Menheer die dienst voor Monsieur de Beer soude willen versoecken, soo soude men bij manier van spreken van ¹een wilden beer een tammen eesel moeten maken, want in 't plaes dat hij omtrent eens ter maent voor de Coning van Engelandt placht te spelen soude hij hier Sonnendaechx negen mael moeten spelen behalven de predecatie die in de weeck comen ende het ²ordinaris avontspelen, soodat ick het met recht eselswerck noem. Ende dat om een tractement van zeshondert gulden 's jaers, en men seijt noch datter de weduwe noch iets aff

---

¹ <een een>.

² <ordaris>.

trecken sal, sulckx dat het mijn swager noch krech, souder een heelen dach bij moeten gaen leeren, ³off 't en sou niet veel weesen.

Hiermede blijve uwen otmoedigen dienaar ende bedancke Mijnheer van sijn goede genegentheijt,

uit den naem van Pieter Alewijnsen de Voijs, organist.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem en Monnikenland,

in het leger.

Ik heb, goede heer en vriend mijnheer van Zuilichem, uw ⁴brief in goede orde ontvangen. Ik zou u eerder hebben teruggeschreven, als ik eerder had geweten dat een zeker blind ⁵weeskind uit Leiden heeft voorgespeeld op het orgel, dat drie jaar les heeft gehad bij [Cornelis Janszoon] Helmbreker, organist van Haarlem, en nog steeds bij hem les heeft, zodat Helmbreker met hem bij de heren burgemeesters is geweest en hem naar het schijnt heeft beloofd om hem op te leiden om het orgel te bespelen, omdat de heren het liefst geen ⁶kosten hebben. Dit kan men zich wel indenken, want [normaal] kost ⁷hij de heren vierhonderd gulden per jaar, en [nu] zullen ze hem voor een kleine bezoldiging kunnen aannemen.

Als wij dit op voorhand hadden geweten, zouden wij u niet hebben lastig gevallen om een aanbevelingsbrief, maar omdat wij er niet van wisten en mijn ⁸schoonzoon een hele goede kandidaat was, wendden wij alle middelen aan die wij hadden. Wij hebben nog hoop, want de heren wijzen ons niet af, maar zeggen dat er nog geen beslissing wordt genomen, zodat wij moeten afwachten hoe het zal uitpakken. Maar wat betreft dat u de heer [Gottschalck] Beer voor deze positie zou willen voordragen: dan zou men bij wijze van spreken van een wilde beer een tamme ezel moeten maken, want in plaats van eens per maand voor de koning van ⁹Engeland te spelen, zou hij hier op de zondag negen maal moeten spelen, daarbij nog de diensten door de week en het gewone orgelspel 's avonds, zodat ik het met recht ezelswerk mag noemen. En dat met een bezoldiging van zeshonderd gulden per jaar, en men zegt dat de ¹⁰weduwe daar nog een deel van krijgt, zodat, mocht mijn schoonzoon het krijgen, hij toch een hele dag erbij zou moeten lesgeven, anders zou het niet genoeg zijn.

Hiermee blijf ik uw nederige dienaar en dank ik u voor uw goedgunstigheid

uit naam van Pieter Alewijnszoon de Vois, organist.

---

³ <aff>.

⁴ Huygens aan de Vois, rond 1 september 1645 (verloren).

⁵ De formulering lijkt erop te wijzen dat het weeskind is aangenomen en dan zou het om Eustachius Parisius moeten gaan, die van 1645 tot 1678 organist van de Hooglandse Kerk in Leiden was.

⁶ Voor het weeskind.

⁷ Het weeskind.

⁸ Steven van Eyck.

⁹ Karel I.

¹⁰ Cornelia van Liesveld, de weduwe van de vorige organist, Hermanus Piso, die van 1624 tot 1645 organist van de Hooglandse Kerk was.

ELIZABETH GRIFFITH (DEN HAAG)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS
4150A

Samenvatting: Elizabeth Griffith vraagt zes toegangsbewijzen voor een ballet.

Over een antwoord van Huygens is niets bekend.

Datering: De brief is ongedateerd en is onmogelijk precies te dateren. Worp vermeldt de brief in een voetnoot bij de brief van Elizabeth Griffith aan Huygens van 22 oktober 1645 (Worp 4, nr. 4166, p. 236).

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (enkelvel, 19x31cm, a | b; autograaf).

Naam: Maria Henriëtta Stuart (Princesse Royale).

Glossarium: balet (ballet).

Transcriptie

A Monsieur

Monsieur de Sulecom, Secrétaire de Son Altesse le Prince d'Orange.

Monsieur,

Je vous supplie très-humblement de me faire le faveur de me l'envoyer par le porteur de selle-si un billet pour ¹6 personnes pour antrer nous voir le balet. Se sont de mes amis. S'il vous plet, vous me ferés grand plèsir. On nous a dit que s'et Monsieur qui donnera le billiets à tout seus qui anteront pour le voir. An le faisant vous m'obligeray grandement étiant,

Monsieur,

vostre très-humble et très-obaisante servante
Elizabeth Griffith.

De la Cour de la Princesse Royale.

Vertaling

Aan mijnheer van Zuilichem, secretaris van Zijne Hoogheid de Prins van Oranje.

Ik verzoek u nederig mij de gunst te doen mij, via de brenger [van deze brief], een biljet voor zes personen te zenden om toegang te verkrijgen om het ballet te gaan zien. Het zijn vrienden van mij. Alstublieft, u zult mij er een groot plezier mee doen. Men heeft mij gezegd dat u degene bent die de biljetten geeft aan hen die het willen gaan zien. Door dat te doen zult u mij zeer verplichten, die ben,

mijnheer,

uw nederige en gehoorzame dienaress
Elizabeth Griffith.

Van het Hof van de Princesse Royale [Maria Henriëtta Stuart].

---

¹ Er stond eerst <4>.

CONSTANTIÏN HUYGENS (VOOR HULST)
AAN ELIZABETH STUART [DEN HAAG]
29 OKTOBER 1645
4178

Samenvatting: Huygens schrijft over zaken rond het huwelijk van prins Edward van de Palts en het bezoek van Elisabeth aan het Huis te Rijswijk. Verder meldt hij dat Swann kapitein is geworden in het Staatse leger en dat het tijd wordt zijn concerten met Utricia Ogle te beëindigen.

Bijlage: Frederik Hendrik aan Elisabeth Stuart, oktober 1645.

Over een antwoord van Elisabeth is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 237-238: afschrift (apografisch: Constantijn Huygens jr.).

Vroegere uitgaven: Worp 1897, pp. 131-132: onvolledig (<Devant deux jours ... de meilleurs accords.>).
— Worp 4, nr. 4178, pp. 243-244: volledig.

Namen: Utricia Ogle; William Swann; Valerea.

Glossarium: accord (samenklank); concert de musique (samenspel).

Transcriptie

Copie

¹À la Reine de Bohème.

Devant Hulst, le 29 Octobre 1645.

Madame,

Je pouvoy me passer de donner à Vostre Majesté la peine de lire ces copies, si l'Escuyer de Monseigneur le Prince Eduard ne m'eust dit, qu'il se hasteroit de le reveoir, sans aller faire la révérence à Vostre Majesté en Hollande. Comme véritablement je juge son compliment de moins d'importance que la promptitude de son passage, j'espère, Madame, que Vostre Majesté voudra se tenir aucunement satisfaicte des termes dont Son Altesse a creu expédient d'user en ces depêches.

Le subject en est assez scabreux, veu l'interest propre de l'Éminence qui gouverne la Majesté, et a certainement un œil de convoitise sur ces illustres dépouilles de la Maison de Nevers. Ainsi a-il fallu s'expliquer aveq retenue et ne pas tout dire ce qu'on eust pu, en parlant d'un tiers désintéressé.

Son Altesse vient de recevoir tout à l'heure par mains de Mylord Craven, le trop de ressentiment qu'il a pleu à Vostre Majesté luy tesmoigner pour le peu d'usage qu'elle a voulu tirer de sa maison de Ryswyck. Ce qui se trouve de plus important en ceste lettre, c'est l'assurance que Vostre Majesté a pu aisément donner de ce qu'il n'y a eu que la chambre de Majesté la Comtesse de Lewestein gastée.

J'ay conclu par là, que le concierge ne l'a pas servie aveq tant de promptitude et de charité aux heures de nécessité que moy, meilleur concierge de ma maison, et qui ay eu l'honneur de luy tesmoigner comme j'estoy son passionné serviteur, *even to the very hole* comme la bonne dame s'en est declarée à Vostre Majesté.

Je |238| ne sçay ce qu'il y peut avoir de mysterieux en ces paroles en Anglois, que je n'entens guères bien, mais j'ay souvent observé que Mylord Duc ne se plaist pas à me les entendre réciter.

Devant deux jours Son Altesse a pourveu Monseigneur Swan de la compagnie de feu le Capitaine Valerea. Par où je supplie très-humblement Vostre Majesté de considérer s'il ne sera pas temps que j'interrompe mes concerts de musique aveq Mademoiselle Ogle, qui peut-estre se voudra laisser induire à de meilleurs accords.

Je demande mil pardons à Vostre Majesté de la sottie impudence qui me porte à abuser de sa grande bonté, là où après le rapport de ce qui a estre escrit en France, je ne debvois oser m'estendre qu'a supplier Vostre Majesté comme je fay aveq toute submission, de me continuer la grace de permettre que je me dis,

---

1. Naam geadresseerde en plaats/datumaanduiding autografisch..

Madame,

etc.

Au Camp devant Hulst, où ceste nuit il y aura 30 piliers pusez d'une de nos galeries, dont les 17 seront dans l'eau. Ce 29 Octobre 1645.

Vertaling

Aan [Elisabeth Stuart], koningin van Bohemen.
Voor Hulst, 29 oktober 1645.

Mevrouw,

Ik had er vanaf kunnen zien om u de moeite te geven om deze ²afschriften te lezen als de stalmeester van prins Edward [van de Palts] mij niet had gezegd dat hij zich zou haasten naar hem [prins Edward] terug te gaan zonder in Holland u te begroeten. Aangezien ik zijn groet van minder belang vind dan de snelheid van zijn doortocht, hoop ik, mevrouw, dat u zich enigszins tevreden zult stellen met de bewoordingen die Zijne Hoogheid [prins Frederik Hendrik] meent te moeten hebben gebruiken in deze berichten.

Het onderwerp ervan is vrij laag-bij-de-gronds, gezien het eigenbelang van Zijne Eminentie [kardinaal Jules Mazarin], die voor de koning [Lodewijk XIV] regeert, en die zeker een hebzuchtig oogje heeft op deze voorname nalatenschap van het Huis ³Nevers. Daarom moet men zich voorzichtig uitdrukken en niet alles zeggen wat men zou kunnen zeggen, erover sprekende als een derde, belangeloze partij.

Zijne Hoogheid heeft zojuist uit de handen van mylord [William] Craven de ⁴overdaad aan dank ontvangen die u hem hebt willen betonen voor het beetje gebruik dat u hebt willen maken van zijn Huis te Rijswijk. Belangrijker in deze brief is de verzekering die u gemakkelijk heb kunnen geven dat slechts de kamer waarin mevrouw de gravin [Elisabeth] van Löwenstein niet in orde was.

Hieruit heb ik kunnen opmaken dat de huismeester haar [= Elisabeth van Löwenstein] niet zo prompt en gastvrij heeft behandeld in uren van nood als ik, een betere huismeester van mijn huis, en die de eer heb gehad haar [= Elisabeth van Löwenstein] te kunnen laten zien dat ik haar vurige dienaar was, ¹zelfs tot het bittere eind,¹ zoals de goede dame zich daarover tegen u heeft uitgesproken.

Ik weet niet wat voor geheimzinnigs er aan deze Engelse woorden kan zijn die ik maar nauwelijks begrijp, maar ik heb dikwijls gemerkt dat mylord hertog [William Craven] het niet prettig vindt mij ze te horen uitspreken.

Twee dagen geleden heeft Zijne Hoogheid aan de heer [William] Swann de compagnie van wijlen kapitein Valerea overgedragen. Daarom vraag ik u nederig te overwegen of het niet tijd wordt mijn muzikaal samenspel met mejuffrouw [Utricia] Ogle te onderbreken, die zich misschien zal laten verleiden tot schonere akkoorden.

Ik vraag u duizend excuses voor de zotte onbeschaamdheid die mij ertoe brengt uw goedheid te misbruiken, daar waar ik ná het verslag van wat in Frankrijk is geschreven niet meer had moeten durven zeggen dan u te vragen, wat ik met alle nederigheid doe, om mij de genade te blijven gunnen mij toe te staan dat ik mij noem,

mevrouw,

enz.

In het kamp voor Hulst, waar deze nacht dertig pijlers zullen worden geplaatst voor een van onze galeries, waarvan er zeventien in het water zullen staan. 29 oktober 1645.

---

2. Frederik Hendrik aan Elisabeth Stuart, oktober 1645 (verloren?).

3. Prins Edward was sinds 24 april 1645 gehuwd met Anna van Gonzaga Nevers.

4. Elisabeth Stuart aan Frederik Hendrik, oktober 1645 (verloren?).

[CONSTANTIJN HUYGENS] (VOOR HULST
AAN [AMALIA VAN SOLMS (BREDA)]
6 NOVEMBER 1645
4194

Vervolg op Huygens' brief van 3 november 1645 (Worp 4, nr. 4193, pp. 251).

Samenvatting: Huygens beschrijft de overgave van Hulst en hoe na de laatste aanvallen het tamboerssignaal voor onderhandelingen werd geslagen.

Het is niet direct duidelijk waarheen Huygens de brief adresseerde. Vermoedelijk verbleef Amalia in Breda, waarheen Huygens met prins Frederik Hendrik zich begaf na afloop van de veldtocht. Amalia's ongedateerde brief, door Huygens ontvangen op 8 november 1645 (Worp 4, nr. 4199, pp. 253-254), lijkt een antwoord op Huygens' brief van 3 november 1645 (Worp 4, nr. 4193, p. 251). Huygens schreef opnieuw op 11 november 1645 (Worp 4, nr. 4202, pp. 254-255).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. A14, Afd. XIII, nr. 18C, nr. 1, dl. 3, nr. 205: brief(dubbelvel, 20x31cm, ab | -; autograaf).

Eerdere uitgave: Worp 4, nr. 4194, p. 251: volledig.

Namen: Johan Wolfert van Brederode; Thomas Dolman; Jacques de Haynin; Eustachius Puchler,.

Glossarium: tambour de composition (onderhandelings signaal op de trom).

Transcriptie

Au Camp devant Hulst, le 4e de Novembre 1645.

En suite de ma lettre d'hier et des rapports que beaucoup d'avant-coureurs auront esté faire de bouche à Vostre Altesse, la capitulation entamée hier a esté achevée aujourd'hui. Celle qui regarde les ecclésiastiques et la bourgeoisie vient d'estre signée, et celle des gens de guerre le sera dans une heure ou deux. Demain, qui sera Dimanche, ils doibvent sortir.

Du costé de deça Monsieur Puchler avoit gagné et maintenu le logement sur le pointe du bastion, et en le contestant nos gens avoyent jetté là, ceste nuit, jusques à 550 grenades à main, et peut-estre n'en avoyent receu guère moins. Mais le tout sans perte considérable de gens, fors de quelques 20 ou 30 blessez. Du costé de Monsieur de Brederore il n'y eut pas moyen de maintenir un semblable poste sur leur bastion. Mais enfin, quelques compagnies du *bijwacht* ayant esté menées par Monsieur Dolman vers un troisieme quartier de la ville, où ils appréhendoyent | b | qu'on ne passast un pont, il s'entendit soudainement un grand et pitoyable cri, de mesme que si la ville eust esté pillée, et tost après le tambour de composition fout ouy. Deux capitaines des nostres entrèrent, et deux de leurs sortirent en ostage. Après midy les articles demandez pour le Gouverneur et le garnison furent apportez par un autre capitaine, et ceux qui regardent les gens d'église et la bourgeoisie par le Doyen et le Bailly.

J'envoyera à Vostre Altesse la copie de ce qui a esté accordé aux uns et aux autres en mesme temps qu'on l'envoyera aux Estats Generaulx. Ce qui touche les gens de guerre est à l'ordinaire, aussi pour la bourgeoisie. Aux ecclésiastiques on accorde la mesme chose qu'aux bourgeois, jusques à ce que Messieurs les Estats Généraulx en auront ordonné à leur volonté. Bien entendu qu'entretiens il n'y aura point d'exercice public d'autre religion que de la reformée.

Ma prochaine dira des particularitez de la sortie.

Vertaling

In het legerkamp voor Hulst, 4 november 1645.

Als vervolg op mijn ¹brief van gisteren en op de verslagen die vele vóórboden u mondeling zullen hebben gebracht [kan ik melden dat] de overgave die gisteren was begonnen vandaag is voltooid. De overgave wat betreft de geestelijken en de burgerij is zojuist getekend, die van de militairen zal over één of twee uur volgen. Morgen, zondag, zullen zij de stad moeten verlaten.

Van deze zijde heeft de heer [Eustachius] Puchler de ruimte op de punt van het bastion veroverd en vastgehouden en in de verovering ervan hebben onze mensen er deze nacht wel 550 handgranaten ingegooid en misschien wel niet minder ontvangen, maar dit alles zonder aanzienlijk verlies aan mensenlevens, hooguit een twintig- of dertigtal gewonden. Van de zijde van de heer [Joan Wolfert] van Brederode was het niet mogelijk een soortgelijke post op hun bastion te handhaven. Maar uiteindelijk, nadat enkele compagnieën van de ¹bijwacht naar een derde hoek van de stad waren gebracht door de heer [Thomas] Dolman, waar ze vreesden dat men een brug zou slaan, hoorde men plotseling een luide en klagende kreet, zo van het soort als wanneer de stad geplunderd was geworden, en vlak daarna hoorde men het tromsignaal voor onderhandeling. Twee van onze kapiteins gingen de stad binnen en twee van hen kwamen naar buiten als gijzelaars. Na de middag werden de bepalingen die werden gevraagd voor de gouverneur [Jacques de Haynin] en het garnizoen gebracht door nog een andere kapitein, en die betreffende de geestelijken en de burgerij door de deken en de baljuw.

Ik zal u de kopie van wat is afgesproken met de verschillende groepen op hetzelfde moment sturen dat ze aan de Staten Generaal worden gezonden. Wat de militairen aangaat zijn het de gewone bepalingen; ook aldus voor de burgerij. Aan de geestelijken staat men hetzelfde toe als aan de burgers, totdat bekend is wat de heren Staten Generaal over hen zullen hebben beschikt. Dit alles met het uitgangspunt dat in de tussentijd er geen andere openbare godsdienstoefening zal zijn dan de hervormde.

Mijn volgende ²brief zal bijzonderheden brengen over de uittocht.

---

1. Huygens aan Amalia van Solms, 3 november 1645 (Worp 4, nr. 4193, p. 251).

2. Een dergelijke brief is echter niet voorhanden. Huygens schreef pas weer aan Amalia van Solms op 11 november 1645 (Worp 4, nr. 4202, pp. 254-255).

GOTTSCHALCK BEER (LÜBECK)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
6 NOVEMBER 1645
4198

Samenvatting: Beer betreurt het dat hij niet meer in Huygens' nabijheid is. De herinnering eraan heeft hem geïnspireerd tot het componeren van een orgelstuk dat hij opstuurt. Hij vraagt Huygens hem een lied van diens hand te sturen en tevens een afbeelding van hem.

Bijlage: orgelcompositie (Beer).

Door Huygens ontvangen op 6 februari 1646. Huygens' antwoord van augustus 1646 is verloren gegaan.

Datering: Er is geen reden om aan te nemen dat de datum niet Oude Stijl zou zijn.

Primaire bron: Leiden, Univ. Bibl., Cod. Hug. 37: brief (dubbelvel, 15x20cm, ab | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 4, nr. 4198, p. 253: onvolledig (<Thoug I am ... so infinitely your>), rest samengevat.

Naam: William Swann.

Glossarium: composition (muziekstuk); harmonie (harmonie); musick (muziek); organ(s) (orgel); song (lied).

Transcriptie

¹Sir,

Thoug I am the least of your servants, and boldly dare troble you with these lines, yet am I not inferior to the best, in sacrificing you a sincere heart, which is not able (thoug never so great a distance) to forget your excellent person and manifold rare qualities. I could have wished that fortun had been so favorable to mee (beeing I was once in that contrey) to have placed mee firmly onder your wings, where my eares had been feasted with your enchanting harmonie and pleasing composition, but shee bestowd a place upon me which requires a more fatall and bolder spirit then nature hath endued mee withal. But patience.

Sir, since I came home and have heard your fine naturell and far reaching straines in musick, I am got into a veine of de organs, and I beleeve, meet I have an organ, costume would draw mee to a sundry methode of playing. I have made a reasonable thing for the organ, and doe wish so much honor to it, as to be heard by you. I would have send it but that it requires a gentle touch, and therefore not fit for every hande. I must also challenge your promess of that song which I so dearly loved, a song of your owne making, | b | and doe intreat you to be pleased to send it me by Monsieur Swann's letters.

Sir, I am tedious and therefore breack of, onely beseeching you to cast somtimes away a thought upon mee and not to forget him that is so infinitely your

most true obliged and obedient servant
Gottshalck Beer.

Lübeck, the 6 of November *anno* 1645.

Sir, I have an humble suite to you. Since I cannot enjoy your personal presence, I beseech you bestow your pictur on mee, who shall keepe and esteeme it till my grave. Pardon my incivilities, and let me live and dy in your favour.

---

¹ Ontvangstnotitie van Huygens: 'R 6 Februarii 46.'

Vertaling

Mijnheer,

Hoewel ik de minste van uw dienaren ben en u onverschrokken durf lastig te vallen met deze brief, ben ik u toch niet minder dan de beste toegewijd met een oprecht hart, dat (op welke afstand dan ook) uw uitmuntende persoon en vele uitzonderlijke talenten niet kan vergeten. Ik zou wensen dat het lot mij zo welgezind was geweest (toen ik in Holland verbleef) om mij onder uw bescherming te stellen, waar mijn oren zich verlustigden aan uw bekoorlijke muziek en schone ²composities, maar het lot heeft mij ergens anders geplaatst, waar een dapperder geest met meer geluk nodig is dan ik van nature bezit. Maar geduld.

Mijnheer, sedert ik thuis ben en uw verfijnde en voortreffelijke strofen op muziek heb gehoord, ben ik in de ban van het orgel geraakt, en ik geloof — het is goed dat ik een orgel bezit — dat de gewoonte mij zou [kunnen] inspireren tot een gevarieerde manieren van spelen. Ik heb een aardig stuk geschreven voor orgel, en beschouw het als een eer als u het eens wilde horen. ³Ik wilde het u opsturen, maar het verlangt een verfijnde aanpak, zodat het niet geschikt is voor iedere hand. Ik moet u ook herinneren aan uw belofte betreffende het lied van uw eigen hand, dat ik zo mooi vond, en ik wil u hierbij vragen het mij toe te sturen samen met brieven van de heer [William] Swann [aan mij].

Mijnheer, ik verveel u en stop daarom, en vraag slechts om zo nu en dan een gedachte aan mij te wijden en niet hem te vergeten die onvoorwaardelijk is

uw toegewijde en gehoorzame dienaar
Gottschalck Beer.

Lübeck, 6 november 1645.

Mijnheer, ik heb nog een nederig verzoek aan u. Omdat ik niet van uw persoonlijke aanwezigheid kan genieten, verzoek ik u om een afbeelding van uzelf te sturen, die ik zal bewaren en koesteren tot in het graf. Excuseert u mijn vrijpostigheden, en laat mij leven en sterven in uw gunst.

---

² Vermoedelijk heeft dit betrekking op de psalmen uit de *Pathodia* die Beer gedurende de zomer van 1645 bij Huygens in het leger heeft gehoord.

³ Hoewel de oorspronkelijke formulering dubbelzinnig is, moet men toch wel veronderstellen dat Beer het stuk naar Huygens opstuurde. Zo niet, dan zou hij toch wel zeer weinig aanspraak hebben kunnen maken op een retourzending van Huygens.
